

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN, BEZITSVORMING EN PUBLIEK-
B.V.D. RECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE

's-Gravenhage,
~~Leopold~~ Stadhoudersplantsoen 25

24 APR. 1958

PA 9219/18

No. : 445.648
Bijl. : 1 (5 blz.)

Betr. : Unie van Sowjet-verenigingen
van vriendschap en culturele
relaties met het buitenland.

GEHEIM

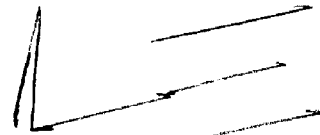
De Vereniging "Nederland-USSR" voert een noodlijdend bestaan. Deze communistische mantelorganisatie is in ons land de voornaamste voorvechtster geweest van de culturele uitwisseling tussen Nederland en de Sowjet-Unie.

Het ziet er naar uit, dat de Russen een nieuw cultureel offensief voorbereiden. In bijgaand rapport wordt de voorbereiding daarvan gevolgd.

Welke betekenis dit zal hebben voor de Vereniging "Nederland-USSR" is tot nog toe onbekend.

Naar het zich thans laat aanzien, zullen de Russen zich met betrekking tot West-Europa in toenemende mate toeleggen op het ontwikkelen van culturele betrekkingen buiten de oude communistische verenigingen van vriendschap met de Sowjet-Unie om. Voor de Vereniging "Nederland-USSR" impliceert dit, dat zij steeds verder zal worden teruggedrongen naar het terrein van de reeds overtuigde communistische sympathisanten. Hieraan zou de vereniging slechts kunnen ontkomen door zichzelf te liquideren als communistische massa-organisatie en terug te komen als informatie-centrum, gespecialiseerd op het verstrekken van algemene inlichtingen over de Sowjet-Unie.

HET HOOFD VAN DE DIENST 7

Mr. J. S. Sinnighe Damsté

Aan Zijne Excellentie
de Minister-President
Plein 1813 no. 4,

te
's-GRAVENHAGE.

GEHEIM

UNIE VAN SOWJET-VERENIGINGEN VAN VRIENDSCHAP EN CULTURELE
RELATIES MET HET BUITENLAND.

S a m e n v a t t i n g

Medio februari 1958 is in Moskou opgericht een "Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele relaties met het buitenland". De oude Sowjet-Russische vereniging voor culturele betrekkingen met het buitenland (WOKS) is tegelijkertijd opgeheven.

Deze reorganisaties op het gebied van de culturele uitwisseling zijn de afsluiting van een reeks ingrijpende structuurwijzigingen, waaraan in Moskou is gewerkt sedert begin 1957. De eerste markante vernieuwing was de "Staatscommissie voor culturele betrekkingen met het buitenland", die in mei 1957 in Moskou werd opgericht.

In deze gehele reeks van reorganisaties komt de betekenis tot uitdrukking, die de Sowjet-Unie toekent aan de culturele uitwisseling.

april 1958.

G E H E I M

UNIE VAN SOWJET-VERENIGINGEN VAN VRIENDSCHAP EN CULTURELE
RELATIES MET HET BUITENLAND.

Op 18 februari 1958 is in Moskou besloten tot de oprichting van de "Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele relaties met het buitenland". Dit besluit werd genomen aan het eind van een tweedaagse conferentie van vertegenwoordigers van alle Sowjet-Russische organisaties, die zijn betrokken bij de culturele uitwisseling met het buitenland. In de desbetreffende communistische perscommentaren wordt vooral aandacht geschonken aan de brede samenstelling van de conferentie. Voorts wordt telkens nadrukkelijk vermeld, dat men streeft naar verdergaande uitbreiding van de culturele betrekkingen met het buitenland.

Als deelnemers aan de conferentie worden vermeld: beoefenaars van wetenschap en cultuur, ingenieurs, persoonlijkheden uit het openbare leven, de industrie en de landbouw. Als deelnemende organisaties worden genoemd: "de Sowjet-verenigingen voor vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland".

Deze "Sowjet-verenigingen" zijn op een enkele uitzondering na van zeer recente datum. De eerste vage berichten over de oprichting ervan gaan terug tot begin november 1957. In die tijd werd door een WOKS-medewerker verteld, dat het werk van de WOKS zou worden overgenomen door een groot aantal op te richten bilaterale verenigingen voor uitwisseling met het buitenland. Als voorbeeld van een dergelijke organisatie werd door hem de reeds bestaande Sowjet-Chinese vriendschapsvereniging genoemd.

Tot goed begrip diene, dat de WOKS - de in 1926 opgerichte vereniging voor culturele betrekkingen met het buitenland - via de Sowjet-Russische diplomatieke vertegenwoordigingen en onder supervisie van het ministerie van cultuur contact onderhield met verscheidene landen. De WOKS was zodoende een centrum, van waaruit culturele verbindingen liepen naar een groot aantal landen. In de WOKS werden echter niet alle Russische activiteiten op het gebied van de culturele uitwisseling gebundeld. Verschillende partij- en vakbewegingsorganisaties en wetenschappelijke

instanties hadden namelijk eigen uitwisselingsprogramma's. Bovendien onderhield het ministerie van cultuur rechtstreekse contacten met het buitenland. ~~A~~ zie pag. 5.

Op de duur is hierdoor een tamelijk onoverzichtelijke situatie ontstaan. Dit gold vooral sedert de uitbreiding van de culturele en wetenschappelijke uitwisseling, waartoe de Russen enige jaren geleden in het kader van de politiek van de vreedzame co-existentie besloten. Sindsdien werd in toenemende mate culturele en wetenschappelijke uitwisseling buiten de WOKS om bedreven.

Omstreeks de jaarwisseling 1956-1957 werden in de leiding van de WOKS enkele opvallende mutaties doorgevoerd. In december 1956 werd bekend gemaakt, dat de vice-voorzitter W.G. JAKOWLEW binnenkort als Sowjet-Russisch ambassadeur naar Ceylon zou vertrekken. Eind april 1957 volgde daarop de mededeling, dat professor A.I. DENISOW - voorzitter van de juridische commissie van de raad van ministers - als voorzitter van de WOKS zou worden vervangen door Nina W. POPOWA, kandidaat-lid van het Centraal Comité der CPSU. Nina POPOWA geldt als zeer bedreven in het onderhouden van contacten met buitenlanders en als een expert op het gebied van de propaganda. Zij verdiende haar sporen in de Sowjet-Russische vredes-, vrouwen- en vakbeweging. Zij werd kennelijk bij de WOKS ingezet om een reorganisatie voor te bereiden.

In dezelfde periode als waarin de wijzigingen in de leiding van de WOKS haar beslag kregen is gewerkt aan de instelling op hoog niveau van een "Staatscommissie voor culturele betrekkingen met het buitenland". Deze staatscommissie - rechtstreeks ressorterend onder de ministerraad - hield in mei 1957 haar eerste persconferentie. Zij kan worden gezien als een krachtdadige poging van de Russen orde te scheppen in de ontstane chaos en om te komen tot algehele coördinatie van de culturele en wetenschappelijke uitwisseling met het buitenland. (Opgemerkt zij, dat de staatscommissie haar werk begon in een tijd, dat aan de culturele uitwisseling met het Westen een gevoelige klap was toegebracht door de Russische interventie in Hongarije in november 1956).

Aan het hoofd van de staatscommissie werd een niet minder ervaren propaganda-deskundige benoemd dan Nina POPOWA, namelijk Yoeri ZJOEKOW, plaatsvervangend hoofdredacteur van de "Prawda" en voormalig correspondent van dit blad in Parijs.

Nina POPOWA en Yoeri ZJOEKOW zullen niet veel tijd nodig hebben gehad om vanuit hun waarnemingsposten bij de WOKS en de staatscommissie tot de conclusie te komen, dat ingrijpende maatregelen nodig zouden zijn om te komen tot een meer efficiënt georganiseerde uitwisseling op cultureel en wetenschappelijk gebied. Beiden zijn, zoals gezegd, niet alleen expert op het gebied van de propaganda, doch beschikken bovendien over een ruime ervaring in de omgang met buitenlanders. Zij zijn waarschijnlijk de opvatting toegedaan, dat er grote voordelen zijn gelegen in het bundelen van contacten in organisaties, die zich specialiseren in het onderhouden van contacten met één bepaald gebied of land. In WOKS-verband had men met een dergelijke vereniging reeds enige praktijk opgedaan. In de Westeuropese afdeling van de WOKS werkte men namelijk sinds 1956 met een bilaterale Sowjet-Franse vriendschapsvereniging. Van iets jongere datum (1957 waarschijnlijk) is de eerder in dit rapport genoemde Sowjet-Chinese vriendschapsvereniging.

Onmiddellijk na de jaarwisseling 1957-1958 is in snel tempo een aantal van dergelijke bilaterale vriendschapsverenigingen opgericht. Vanuit Moskou werd in de loop van januari melding gemaakt van oprichtingsvergaderingen van Sowjet-Poolse, Sowjet-(Oost)-Duitse, Sowjet-Tsjechoslowaakse, Sowjet-Indische, Sowjet-Finse en Sowjet-Hongaarse verenigingen. Begin februari volgden berichten over een Sowjet-Italiaanse en een Sowjet-Britse vereniging. De oprichtingsbijeenkomsten vonden, voorzover valt na te gaan, alle plaats in het WOKS-gebouw.

De vroegtijdige oprichting van de Sowjet-Chinese vereniging zou erop kunnen duiden, dat de Russen vooral tegenover de Chinese bondgenoten duidelijk hebben willen doen uitkomen, dat bij de culturele uitwisseling in het vervolg gelijkwaardige partners zouden zijn betrokken. Soortgelijke overwegingen hebben er na dien wellicht ook toe geleid om bij de bilaterale verenigingen, die aan het begin van 1958 werden opgericht, voorrang te verlenen aan die, welke corresponderen met de Oosteuropese satellietlanden.

Nadat aldus in snel tempo een aantal bilaterale vriendschapsverenigingen was gevormd, vond op 17 en 18 februari in Moskou in de kolommenzaal van het Huis der Vakbonden de conferen-

tie plaats, waarbij werd besloten tot de oprichting van een overkoepelende organisatie: de "Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele relaties met het buitenland". Nina POPOWA, de voorzitter van de WOKS, trad op als inleidster en Yoeri ZJOEKOW van de "Staatscommissie voor culturele betrekkingen met het buitenland" leverde bijdragen tot de discussie. A.I.KIRITSJENKO, lid van het Presidium van het Centraal Comité der CPSU, sprak een begroetingsrede uit namens het Centraal Comité.

Ter conferentie werd vastgesteld, dat de WOKS niet meer berekend is de enorme uitbreiding van de vriendschappelijke en culturele contacten met het buitenland op te vangen. Unaniem werd besloten tot opheffing van de WOKS en tot overdraging van haar organisaties, secties, bezittingen en inventaris aan de nieuwe Unie.

Een en ander komt erop neer, dat de bilaterale verenigingen een overkoepelende organisatie krijgen, die op hetzelfde niveau staat als de WOKS (zo niet hoger).

De nieuwe Unie zal naar alle waarschijnlijkheid efficiënter werken dan de oude WOKS, enerzijds doordat het contact op werkniveau door de instelling van bilaterale verenigingen intensiever zal worden, anderzijds doordat de contacten, die de Unie in de USSR ter beschikking staan, breder zijn dan die, waarover de WOKS kon beschikken.

De bedoeling van de nieuwe bilaterale verenigingen wordt waarschijnlijk het best uitgedrukt in de boodschap van het Centraal Comité der CPSU. Daarin wordt het volgende gesteld:

"De Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele relaties
"met het buitenland zijn geroepen de nobele taken te vervullen
"van de versterking van de vriendschap, het wederzijdse begrip
"en vertrouwen en de culturele samenwerking van het volk van de
"USSR en al de volkeren van de wereld, zulks door middel van het
"wederzijds kennis nemen van de historie, de economie, de cultuur,
"de wetenschap, het leven en de gewoonten, door het vestigen van
"nauwe contacten tussen vertegenwoordigers uit brede kringen van het
"openbare leven en door het uitwisselen van ervaringen in de
"verschillende scheppende beroepen .
"Dit werk van de Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele
"relaties met het buitenland beantwoordt ten volle aan
"het streven van het Sowjet-volk naar vreedzame coëxistentie

"met alle andere staten, ongeacht hun sociale en politieke
"orde. Het dient de zaak van het behoud en de versterking
"van de vrede en de internationale veiligheid."

april 1958.

F   Uitwisselingsprogramma's op topniveau echter werden
vaak behandeld door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.
Tenslotte schijnt er tussen een aantal Ministeries
nog een soort wedijver te hebben bestaan om zoveel mogelijk
van eigen uitwisselingsprogramma's uitgevoerd te krijgen.